

KAHEKÜMNE TEINE PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Mt 5:13–16 (Jr 17:5–8 Rm 10:12–18)

13 Teie olete maa sool. Aga kui sool läheb läägeks, millega saab siis teha seda soolaseks? Ei see kõlba enam millekski muuks kui visata inimeste jalgade tallata.

14 Teie olete maailma valgus. Ei saa jääda märkamatuks linn, mis on mäe otsas.

15 Ega süüdata ka lampi ja panda vaka alla, vaid lambijalale, nii et selle valgus paistab kõigile majasolijatele.

16 Nõnda paistku teiegi valgus inimestele, et nad teie häid tegusid nähes ülistaksid teie Isa, kes on taevas.

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks¹:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaile.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Maa sool – τὸ ἅλας τῆς γῆς – harjumuspärasusele vaatamata on tegemist veidi vastuolulise väljendiga, kuna soola maa peale puistamine on ajaloos tuntud vähem või rohkem sümbolne tegu, mille eesmärgiks on muuta maa viljatuks ning demonstreerida selle määratust hävingule.² Vanas Testamendis viitab sool aga ka lepingule ja osadusele Jumalaga³, samuti puhastumisele⁴ ja tervenemisele⁵. Sool sümboliseerib ka tarkust.

¹ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

² Ja Abimelek sõdis kogu selle päeva linna vastu ja vallutas linna ning tappis rahva, kes oli seal sees. Ja ta kiskus linna maha ning külvas soola peale. (Km 9:45)

³ Ja kõik oma roahvriannid soola soolaga, ärgu puudugu su roahvrites su Jumala osadusesool; ohverda soola kõigis oma ohvriandides! (3Ms 2:13) – Kõik pühad tõstelõivud, mida israeli lapsed ohverdavad Issandale, annan ma sinule ja su poegadele ja tütardele koos sinuga kui igavesti kuuluva osa. See olgu igavene soolaosadus Issanda ees sinule ja su soole koos sinuga! (4Ms 18:19)

⁴ Ja su sünd oli nõnda: päeval, mil sa sündisid, ei lõigatud su nabavääti, sind ei pestud veega, sind ei hõõrutud soolaga ega mähitud mähkmeisse. (Hs 16:4)

⁵ Ja linna mehed ütlesid Eliisale: «Vaata nüüd, linna asupaik on hea, nagu mu isand näeb, aga vesi on paha ja maal on nurisünnitusi.» Ja tema ütles: «Tooge mulle üks uus kauss ja pange sellesse soola!» Ja nad tõid temale. Siis ta läks välja veeallikale ja viskas sinna sisse soola ning ütles: «Nõnda ütleb Issand: Mina olen selle vee parandanud, sellest ei tule enam surma ega nurisünnitusi.» Ja vesi muutus heaks Eliisa sõna kohaselt, mis ta ütles, ja on seda tänapäevani. (2Kn 2:19–22)

Sõna γῆ – «maa» – võib tähistada kas maapinda, teatavat maa-ala (piirkonda, riiki), kogu maakera või maad (maist) taeva (taevase) vastandina, siin ilmselt kogu inimkonda.

Läheb läägeks – μωρανθῆ – sõna μωραίνω tuleneb sõnast μωρός – «rumal», «totter», «tobe», «mõistmatu», «sõge» – ning tähendab eeskätt «rumalaks jääma», «sõgedalt käituma», siinkohal ehk (nagu 1968. aasta piiblitõlkes) «tuimuma»⁶. Taoline sõnakasutus võib viidata sellele, et Jeesus peab vähemalt mingil määral soola all silmas jumalikku tarkust või jumalakartust (mis on tarkuse algus).

Millega saab siis teha seda soolaseks – ἐν τίνι ἀλισθήσεται – sihitiseks võib siin olla nii sool ise kui maa. Viimasel juhul tuleks tõlkida: «millega saab seda (s.t maad) siis soolata».

Kõlba – ἰσχύει – sõna ἰσχύω tähendab «tugev olema», «võimeline/suuteline olema», «jõudu/võimu omama».

Jalgade tallata – καταπατεῖσθαι – sõna καταπατέω ei tähenda mitte lihtsalt «[millelegi] peale astuma», vaid «[midagi põlguse või vihaga jalge] alla trampima».⁷

Maailma – τοῦ κόσμου – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekantult ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust; sellel sõnal võib olla ka negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

Valgus – τὸ φῶς – sõnal φῶς – «valgus» – puudub eesti keele sarnaselt seos valge värvusega, pigem viitab see valgusallikast tulenevale särale, hiilgusele või kumale.

Ei saa – οὐ δύναται – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama».⁸

Jääda märkamatuks – κρυβῆναι – sõna κρύπτω tähendab «peitma», niisiis võiks sõnasõnalt tõlkida «olla peidetud» või «jääda peidetuks».⁹

Lampi – λύχνον – sõna λύχνος – «lamp», «valgusti», «lühter» – tuleneb sõnast λευκός – «valge», «särav», «hiilgav», «kirkas».

⁶ «Sa oled kõige tuimem inimese-loom maailmas,» ütles köster, ära nähes, et tema nõu enam ei aita. (O. Luts, Kewade. Tartu 1912. Lk 54)

⁷ 1739. aasta Piiblis: «ärrasõtkuda jalgega».

⁸ Muuhulgas tuleneb siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünaamit».

⁹ 1968. aasta piiblitõlkes «jääda varjule»; 1989. aasta Uues Testamendis: «jääda peitu».

Vaka alla – ὑπὸ τὸν μόδιον – μόδιος on umbes 9-liitrine, s.t eesti vakast 5–6 korda väiksem mõõdunõu (ja mõõtühik).¹⁰

Valgus paistab – λάμπει – sõna λάμπω tähendab «särama», «hiilgama», «[valgust] paistma».¹¹

Inimestele – ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων – sõnasõnalt (nagu 1968. aasta piiblitõlkes): «inimeste ees».

Häid tegusid – τὰ καλὰ ἔργα – sõna καλός tähendab «ilus», «hea», «kaunis», «suurepärase», «väärtuslik», «vääriline». Sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Nähes – ἴδωσιν – «võiksid näha».¹²

Ülistaksid – δοξάσωσιν – sõna δοξάζω tähendab «ülistama», «austama», «austust osutama», «au sees pidama», «[kellestki midagi] arvama», «[kellestki midagi] pidama». Etimoloogiliselt on sõna δοξάζω seotud verbiga δεικνύω – «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema», ka «tunnistust andma», «tõestama».¹³

Sisuline analüüs

Jeesuse Mäejutlus Matteuse evangeeliumi viiendas, kuuendas ja seitsmendas peatükis järgneb kirjeldusele Tema avaliku tegevuse algusest, esimeste jüngrite kutsumisest ning haigete tervendamisest, millega kaasnes Tema kuulsuse levimine mitte ainult Galileas, vaid ka Kümnelinnamaal, Jeruusalemmas, Juudamaal ja «sealpool Jordanit» (Mt 4:25).

Mäejutlusele järgneb enam-vähem samasugune tegevus: Jeesus tervendab haigeid ja teeb muid imetegusid, kutsub jüngreid ning jätkab kuulutamist ja õpetamist. Mäejutlus tundub olevat justkui hetkeks aja maha võtmine keset kibekiiret tegutsemist selleks, et näidata neile, kes on Jeesuse ümber kogunenud (ja kellest mõned on ilmselt ka üsna siiralt otsustanud Tema juurde jääda), et Tema järgimine seab inimesed tõsise valiku ette ja läheb neile midagi¹⁴ maksma.

---

¹⁰ Pigem võrreldav pangea, kuigi ka see on mõnevõrra suurem (12–13 liitrit), või külimituga, mille suurus võis kõikuda kümnest kahekümne liitrini.

¹¹ Siit on pärit ka sõna «lamp».

¹² Õigem oleks seda salmiosa tõlkida: «...et nad võiksid näha teie häid tegusid ja ülistada teie Isa...» või nagu 1968. aasta piiblitõlkes: «...et nad näeksid teie häid tegusid ja annaksid au teie Isale...»

¹³ 1968. aasta piiblitõlkes: «annaksid au».

¹⁴ See «midagi» ei tähenda siin mitte lihtsalt «päris palju», vaid tegelikult «kõik».

Jeesuse jüngriks olemine seab inimese ette peaaegu ületamatud nõuded: ta ei pea mitte ainult leppima vaesuse, kurbuse, alanduse, nälja ja janu, laimu ja tagakiusuga, vaid nägema neis oma tõelist õnne – ühes sellega, et ta ei vasta teda vaenavale maailmale mitte samaga, vaid tasaduse, halastuse, südamepuhtuse, rahu ja lepitusega.

Mäejutluse alguses seisvad õndsakskiitmisel lõpevad hoiatavalt ning samal ajal äärmiselt realistlikult: «Õndsad olete teie, kui teid minu pärast laimatakse ja taga kiusatakse ja teist valega kõiksugust kurja räägitakse. Olge rõõmsad ja hõisake, sest teie palk on suur taevas! Just samamoodi on taga kiusatud ka prohveteid enne teid.» (Mt 5:11j) Selline ongi maailma suhtumine Jeesuse jüngritesse – samasugune, nagu Temasse endasse: «Kui maailm teid vihkab, siis teadke, et ta on mind vihanud enne teid.» (Jh 15:18)

Milline peaks olema Jeesuse jüngrite reaktsioon? Kindlasti mitte vastamine samaga, s.t kurja tasumine kurjaga –, aga ka mitte maailmast tagasi tõmbumine. Vastupidi, Jeesuse jüngrid peavad tegema oma Issanda eeskujul kõik võimaliku, et sedasama neid vihkavat maailma aidata, hukkumast hoida, pääsemisele juhtida.

Dietrich Bonhoeffer väljendab seda kontrasti ja paradoksi nõnda: «Kui õndsakskiidetud pidid seni näima küll taevariigi väärilistena, ent samal ajal ilmselgelt läbi ja läbi elukõlbmatuina selle maailma silmis, siis nüüd kirjeldatakse neid võrdpildiga kõige möödapääsmatumalt vajalikust maisest hüvest. Nad on maa sool. Nad on ülim hüve, kõrgeim väärtus, mis maa peal olemas. Ilma nendeta ei saa maailm enam elada. Soola läbi hoitakse maad alal, justnimelt nende vaeste, madalate, nõtrade maailma poolt hüljatute pärast elab maa. Jüngreid välja tõugates ta hävitab omaenda elu ja – oh imet! – nimelt nende väljatõugatute arvel võib maailm edasi elada.»¹⁵

Jeesus ei ütle oma jüngritele mitte, et nad *peavad olema* maa sool ja maailma valgus, vaid et nad *on* maa sool ja maailma valgus. See tähendab, et Jeesuse jüngriks, kristlaseks olemine on lahutamatu seotud soolaks ja valguseks olemisega, see on osa kristlase kutsumusest, lausa tema olemusest. «Põgenemine nähtamatusse,» tõdeb Bonhoeffer, «on oma kutsumuse salgamine. Jeesuse kogudus, mis tahab olla nähtamatu kogudus, ei ole enam [Teda] järgiv kogudus.»¹⁶

Ühtlasi on tegemist määramise ja ülesandega: soola ülesanne on olla soolane ning valguse ülesanne on peletada pimedus ja valgustada (s.t teha midagi nähtavaks). Keelelistes märkustes on juba nimetatud soola tähendusi Vanas Testamendis, kõige olulisemad neist on ilmselt puhastamine, tervendamine ja Jumalaga lepingusse astumine, millega on lahutamatu seotud ohverdamine – niisiis mitte ainult leping,

---

¹⁵ D. Bonhoeffer, Nachfolge. Gütersloh 2002. S. 110

¹⁶ *Ibid.* S. 113

vaid ka lepitus. Küllap on õige mõista Jeesuse sõnu kristlastest kui maa soolast nimelt neid tähendusi silmas pidades: Jeesuse jüngerite kutsumus ja ülesanne on tuua lepitust Jumala ja inimeste vahele, hoida inimkonda [senisest veelgi enam] riknemast ning teda puhastada ja tervendada.¹⁷ Võime seda võrrelda Soodoma eest palvetava Aabrahamiga (1Ms 18:16–33), isegi kui tema palve viimaks ikkagi ei suutnud Soodoma hävingut ära hoida: kristlased on vähemalt teataval määral see «püha jääk», kelle olemasolu tagab maailma püsimise (ja see tähendab ka inimkonnale antud pöördumisvõimaluse) kuni aegade lõpuni, s.t Issanda tagasitulekuni.

Kuna sool peab olema märgatav, tuntav, lausa maitstav, ei piisa sellest, et lihtsalt «olla kristlane» (s.t «korralik inimene»). Apostel Paulus kasutab soola võrdpildina Kristusest tunnistuse andmise kohta: «Palvetage ühtlasi ka meie eest, et Jumal avaks meile sõna ukse kuulutada Kristuse saladust, mille pärast ma ju olen ahelais, et ma seda oskaksin avaldada nõnda, nagu ma pean rääkima. Käige tarkuses nende ees, kes on väljaspool, kasutades aega õigesti! Teie kõne olgu alati armu sees, soolaga maitsestatud, et te teaksite, kuidas teil tuleb igäihele kosta.» (Kl 4:3–6)

Sool on ka tarkuse sümbol – ja selle tuimumise või läägeks muutumise all võib Jeesus pidada silmas ka seda, kui Tema jüngrid lasevad ennast «praeguse aja jumalal sõgestada» (vt 2Kr 4:4 ja vastavat keelelist märkust). Kõige olulisem on siinkohal aga, et juhul, kui Jeesuse jüngrid lakkavad olemast maa sool, ei ole maal – s.t inimkonnal – enam mingit lootust, kuna ei ole enam kedagi, kes võiks teda soolata, ega midagi, mis võiks nii maa kui soola enda [taas] soolaseks teha (vt vastavat keelelist märkust).

Martin Luther on siin üsna konkreetne ning võrdleb soola käsu või seadusega, mille ülesandeks on tuua inimesed patu- ja enda täieliku rikutuse äratundmisele ning ajada nad meelt parandama ja Kristuses ilmunud Jumala armu otsima. Luther kirjutab: «Kui me oleme sool, siis peame hammustama... sool peab olema terav ja hammustama... Seepärast on täiesti vale, nagu mõned nüüd targutades väidavad, et piisab, kui jutlustaja ütleb igäihele, mis on õige, ja kuulutab lihtsalt evangeeliumi... Kui sa tahad kuulutada evangeeliumi ja olla inimestele kasuks, siis sa pead olema terav ja hõõruma soola haavadesse, see tähendab pead näitama... ja sõitlema seda, mis ei ole õige.»¹⁸

Veidi laiemalt võib öelda, et igasugune leige ja kompromissialdis «kristlus» (sealhulgas nn kultuur- ja sellele sarnanev sotsiaalkristlus), kõigile meeldida püüdmine ning sel

---

¹⁷ Siin on peidus ka teatav vastuolu, kuna on sool võib küll aidata toiduaineid säilitada, ent ei suuda juba riknenud toiduainete roiskumist olematuks teha. Sellele juhib tähelepanu ka püha Johannes Kuldsuu, kes ütleb: «Teie olete maa sool. Mis siis nüüd? Kas te peate soolama seda, mis on riknenud? Ei, kuna on võimatu seda, mis on kord juba riknenud, teha selle soolamisega taas terveks... Kristusel on vägi, mis päästab patu rikutusest. Taas ära langemast hoida – see on apostlite peale pandud kohustus.» (Homilia 15 in Matthaeum)

¹⁸ M. Luther, Commentary on the Sermon on the Mount. Philadelphia 1892. P. 50

eesmärgil võimalike teravuste mahalihvimine¹⁹ ja patuste armastamise ettekäändel ka patu hukkamõistmisest loobumine tähendab maa soolaks olemise kutsumuse salgamist, enda ajavaimust sõgestada laskmist ning sisuliselt kristlaseks olemast lakkamist, sest «kui sool läheb läägeks... ei see kõlba enam millekski muuks kui visata inimeste jalgade tallata». Kõige iroonilisem on seejuures, et toosama eksituses olev maailm ise, millele on taolisel viisil meeldida püütud, näitab siinkohal hämmastavalt selget pilku ning reageerib äärmiselt adekvaatselt, oma olemuse minetanud soola halastamatult ära põlates ja selle peal selle üle teotavalt irvitades jalgu trampides.

Nagu soolal, nii on ka valgusel selge otstarve: see peab peletama pimeduse ja tooma nähtavale seni varjul olnu. Viimasest alates: maailma valguseks olemine tähendab enne kõike muud tunnistuse andmist Kristusest kui tõelisest maailma Valgusest. Luther, kui ta võrdleb soola käsu või seadusega, peab valgust evangeeliumi võrdpildiks. Siiski võib ka valguse puhul näha sarnasust Lutheri poolt kirjeldatud soola missiooniga²⁰, kuna valgus teeb nähtavaks mitte ainult hea, vaid sellegi, mis on halvasti ja valesti. Valgus on ka kohtumõistmise vahend: «Ent kohus on see, et valgus on tulnud maailma, aga inimesed on armastanud pimedust enam kui valgust, sest nende teod on kurjad. Igaüks, kes teeb halba, vihkab valgust ega tule valguse juurde, et ta tegusid ei paljastataks. Aga kes teeb tõtt, see tuleb valguse juurde, et ta teod saaksid avalikuks, sest need on tehtud Jumalas.» (Jh 3:19–21)

See on põhjus, miks valgust ei sallita – nende jaoks aga, kes Kristuse valguse vastu võtavad, saab see päästeallikaks: «Rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:16) Valgus mitte ainult ei paljasta pattu, kurjust, teadmatust ja jumalakartmatust, vaid ta peletab need ning toob inimestele uue elu ja uue alguse.

Selleks valguseks, mis peab paistma kõigile inimestele ja saama neile justkui mäele rajatud linnaks, mille poole tasub püüelda ja (vajadusel ka risti kandes, nagu Kristus Kolgata mäele tõustes) rühkida, on Jeesuse sõnul Tema jüngerite head teod. See ei saa tähendada pelgalt vaga ja jumalakartlikku (ning mitte kellelegi pahanduseks põhjust andvat) elu, vaid siin peab olema midagi enamat. Dietrich Bonhoefferi jaoks on peamiseks ja parimaks heaks teoks, mida inimesed peavad nägema – kusjuures Bonhoeffer rõhutab, et inimesed ei pea nägema mitte Jeesuse jüngerid, vaid nende tegusid – koos Kristusega risti kandmine (sh õndsakskiitmistes nimetatud alanduste, teotuste ja tagakiusamise rõõmsameelne talumine) ning seeläbi Kristuse lunastavast

---

¹⁹ Ärgem unustagem, et kuulutus Kristusest ja Tema ristist on alati σκάνδαλον – «komistuskivi», «pahandus» (vt 1Kr 1:23; Gl 5:11).

²⁰ Püha Hilarius Poitiers'st näebki nii soolas kui valguses mõlemat, nii käsku kui evangeeliumi. Eriti põnev on tema kommentaar soola kohta: «Sool sisaldab endas vee ja tule elemente, neist kahest on ta üheks kokku pandud.» Hilariuse sõnul peavad Kristuse apostlid oma kutsumuse järgimisel ja ülesannete täitmisel imiteerima nii vee pehmust kui tule karmust. (In Evangelium Matthaei Commentarius IV, 10)

ristiohvrist tunnistuse andmine, pidades meeles, et Kristuse risti valgus on ühtlasi Tema ülestõusmise valgus.²¹

Kõige selle viljaks peaks olema, et «nad... ülistaksid teie Isa, kes on taevas». See meenutab püha Loyola Ignatiuse sõnastatud inimelu peamist printsipi ja eesmärki: «Inimene on loodud selleks, et kiita, kummardada ja teenida Issandat, meie Jumalat, ja päästa selle läbi oma hing, ja kõik muu siin maa peal on loodud inimese jaoks, et aidata tal jõuda eesmärgile, mille jaoks ta on loodud.»²² Mäejutlus lisab möödapääsmatult olulise aspektina, et selle juurde kuulub Kristuse jüngrina oma kutsumuse järgimine ka selleks, et aidata pääseda teistel inimestel.

Jutluseks

Kahekümne teise Nelipühale järgneva pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Usuvõitlus». Teemat selgitatakse nõnda: «Kristlase elu juurde kuulub usuvõitlus – sisemine võitlus Jumala usaldamise eest. Jeesuse õpetuses ja Tema lunastustöös on meile ilmutatud kõik õndsuseks vajalik. Selle läbi kinnitab Jumal oma ustavust ja armastust inimese vastu. Enam suuremat tunnustähte kui Jeesus Kristus meile ei anta. Jumalat usaldades ja Kristuse eeskujul järgi elades saavad²³ kristlased maa soolaks ja valguseks – tõsiselt võetavaks tunnustäheks otsijatele ja kahtlejatele.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 17:5–8) prohvet Jeremija sõnad, milles manitsetakse hoiduma lootuse panemisest inimestele (ja see tähendab ka nende arvamusel juhendumisest) ning lootma üksnes Issandale. Selle manitsuse kontekstiks on Jumala rahva järjest süvenev mandumine ja teiste rahvaste jumalate järele jooksmine.

Kolmanda lugemisaasta Epistlik (Rm 10:12–18) on apostel Pauluse kinnitus, et ei ole erinevust juudi ja kreeklase vahel, kuna on üksainus Issand, ja igaüks, kes Tema nime appi hüüab, päästetakse. Ühtlasi rõhutab Paulus evangeeliumi kuulutamise hädavajalikkust ja möödapääsmatust: «Kuidas nad siis saaksid appi hüüda Teda, kellesse nad ei ole uskunud? Aga kuidas nad saaksid uskuda sellesse, kellest nad ei ole kuulnud? Kuidas nad saaksid kuulda ilma kuulutajata?»

Evangeelium haakub mõlema lugemisega, tuues esile Kristuse jüngrite kutsumuse ja ülesande Temast kogu oma eluga tunnistust anda – selleks, et inimesed nende häid tegusid nähes ülistaksid nende Isa, kes on taevas, s.t õpiksid tundma Jumalat, saaksid

---

²¹ D. Bonhoeffer, Nachfolge. Gütersloh 2002. S. 114f

²² Ignacio de Loyola, Vaimulikud harjutused. Tõlk. Maarja Kaplinski. Akadeemia 1992. Nr 1. Lk 84

²³ Siin on hädavajalik parandada: kristlased mitte ei saa maailma soolaks ja valguseks, vaid kristlane saab olla ainult see, kes on maa sool ja maailma valgus.

osa Tema päästest ja päästaksid nõnda oma hinge. Evangeeliumi kuulutamine, s.t Kristusest tunnistuse andmine ei sünni ainult sõnade läbi, kuid seda ei saa taandada ka üksnes vagale elule, iseäranis mitte üha enam leviva arusaama kohaselt, nagu tähendaks tõeliselt kristlik elu kõigi teravuste mahalihvimist ja kõige sallimist. Vastupidi, viimane oleks ilmselgelt soola läägeks muutumine, ning selle nägemiseks, kuidas taoline igasuguse maitse kaotanud sool ei kõlba muuks kui jalge alla tallata, pole vaja kuigi pingsalt silmi teritada, vaid sellest annavad tunnistust üha kiiremini tühjenevad kirikud kõikjal, kus kristlusest on saanud püüd meeldida kõigile (välja arvatud neile kristlastele, kes üritavad evangeeliumi nõudeid veel tõsiselt võtta) ja kus lävepakk on tehtud juba niivõrd madalaks, et polegi enam vahet, kas ollakse sees või väljas.

Kristlane saab olla ainult see, kes on maa sool ja maailma valgus, s.t kes järgneb kõiges oma Issandale, arvestades, et maailm ei tervita teda mitte lahkuse, vaid pilgete, teotuste ja tagakiusuga, ning kes seejuures ei unusta oma kutsumust teha nii sõna kui teo abil Jumala arm ja pääste nähtavaks ka teistele enda ümber, et nemadki võiksid «kiita, kummardada ja teenida Issandat, meie Jumalat, ja päästa selle läbi oma hing».

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Pärast seda, kui Jeesus on õndsakskiitmistega oma jüngeid ühtaegu julgustanud ja hoiatanud, lõpetades tõsiste sõnadega neid ees ootavatest tagakiusamistest, näitab Ta, milline peab olema nende vastus neid vaenavale maailmale: mitte vihale viha, põlgusele põlguse ja kurjale kurjaga tasumine ega ka mitte maailmast eemale tõmbumine, vaid vastupidi: oma vastutuse tajumine ja teostamine sellena, kelle kätte on usaldatud iseeneses hukkamisele määratud maailma päästmine.
2. Eriti hästi tuleb see esile võrdpildis soolast, mis hoiab riknemast, ent toob äärmise selgusega esile ka haavad. Me teame kõnekäändu lahtisele haavale soola riputamistest – Luther läheb siin palju kaugemale ja ütleb, et me peame soola lausa haavadesse hõõruma, s.t tooma esile inimeste (ja kogu inimkonna) patu ja rikutuse, kuna selles äratundmisele jõudmine on ainus võimalus, et inimesed tuleksid ka tõelisele meelega parandusele ega leiaks oma viimses hädas muud võimalust kui põgeneda Kristuses ilmunud ja teostunud Jumala armu juurde. See ei ole sallimatus ega «vihakõne», vaid selles avaldub tõeline armastus, mille eesmärgiks on ligimese hingeõndsus. Vastupidine tähendaks soola läägeks muutumist ning seda, et tõelisest Kristuse jüngriks olemisest saab kompromissialti kultuur- ja/või sotsiaalkristluse «avar tee, mis viib hukatusse» (vrd Mt 7:13).
3. Sama lugu on valgusega: see peab paistma ning paistes tooma esile nii halva kui hea, nii mustuse kui puhtuse. Kui Kristuse, s.t elu ja tõe valgus pannakse vaka alla, kui kristlased ei ole enam valmis ega suutelised eristuma ülejäänud maailmast, siis

ei ole enam tegemist kristlastega. Kristlane saab olla ainult nagu mäel asuv linn, millel ei ole võimalik jääda märkamatuks. Samas tuleb mees pidada, et see ei tähenda mitte iseenda, vaid Kristuse nähtavaks tegemist: Teda peavad inimesed viimselt nägema, ka meie heade tegude kaudu. Teda peame kuulutama, mitte iseennast, ja Teda eeskätt kui Ristilöödud, kes on meie kõikide eest kannatanud ja surnud. Kuulutama ka seeläbi, et oleme ise valmis risti kandma, olgu ustavalt tagakiusu kannatades või oma kaasinimestega koos ja koguni nende asemel risti kandes, olles valmis nagu Kristus andma oma elu vendade eest (1Jh 3:16). Meie kõikide suurim elueesmärk on õppida tundma Jumalat ning Teda austades päästa oma hing – selle juurde kuulub lahutamatult kutsumus teha omalt poolt kõik võimalik, et inimesed meie ümber võiksid püüelda ja jõuda sellelesamale eesmärgile.